

Özel Yetenekli Öğrencilerin Belirlenmesinde Sınıf Öğretmenlerin Rolü

Burhan POLAT

MEB Eğitim Yöneticisi

burhann.polatt@hotmail.com, ORCID:0009-0009-3336-2415

İsmail GÖKÇE

MEB Eğitim Yöneticisi

igökçe0158@hotmail.com, ORCID:0009-0007-3828-778X

Memduh ERDOĞAN

MEB Eğitim Yöneticisi

memduhi@hotmail.com, ORCID:0009-0008-7527-0239

Özet

Bir ülkenin bilimde ve sanatta ilerleyebilmesi, kendi geleceğine yön verebilmesi için nitelikli, eleştirel düşünme, problem çözme becerilerine sahip, bilgili, entelektüel ve aydın bireyler yetiştirmesi gereklidir. Bu bağlamda üstün yetenekli öğrenciler, ülkenin insan kaynakları açısından en önemli potansiyelidir. Kendi yaş grubuna göre daha hızlı öğrenebilen ve daha yüksek bir zekâyâ sahip olan üstün yetenekli öğrenciler kendi seviyelerine uygun bir eğitim aldığı zaman şüphesiz ki geleceğin sanatçıları, bilim insanları olacaklardır. Bu öğrencilerin ilkökul eğitimleri sırasında sınıf öğretmenleri tarafından tespit edilip zekâ, yaratıcılık, sanatsal yetenek gibi alanlarda potansiyellerini en üst düzeye çıkarmak için, Rehberlik Araştırma Merkezlerine yönlendirilerek, sonrasında ise Bilim ve Sanat Merkezleri Öğrenci Seçme Sınavına girmeleri sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Sınıf Öğretmeni, Üstün Yetenekli Çocuklar

The Role of Classroom Teachers in Identifying Talented Students

Abstract

In order for a country to advance in science and art and to shape its own future, it is necessary to raise well-informed, intellectual and enlightened individuals with critical thinking and problem-solving skills. In this context, gifted students are the most important potential of the country in terms of human resources. Gifted students, who can learn faster than their age group and have a higher intelligence, will undoubtedly be the artists and scientists of the future when they receive an education appropriate to their level. These students should be identified by their classroom teachers during their primary school education and directed to Guidance Research Centers in order to maximize their potential in areas such as intelligence, creativity and artistic talent, and then they should be provided to take the Science and Art Centers Student Selection Examination.

Key Words: Education, Classroom Teacher, Gifted Children

Giriş

Bir toplumun gelişmesinde yetişmiş bireylerin önemi kuşkusuz çok önemlidir. Bu nedenle birçok ülkede üstün yetenekli öğrencilerin keşfedilip doğru yönlendirilmesi ve iyi bir eğitim almaları üzerinde çalışmalar yapılmaktadır. Çocukların yeteneklerini keşfetmek ve çocuğun gelişim safhalarında en başta ebeveynlere görev düşmektedir. Bireyi dünyaya sunan ve yaşama hazırlayan, bireyin hem gelişimini destekleyip hem de oluşacak sorunların çözümünde ilk andan itibaren yanında yer alan temel unsur, ailedir (Bilgili,2019:11) .

Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocukların Eğitimi 1. İstanbul Çalıştayında, ailelerin önemi üzerinde durulmuştur. Üstün yetenekli çocuğa sahip aileler, erken çocukluk döneminde çocukların ilgi, yetenek ve becerilerinin belirlenmesi ve eğitimlerine yön verir. Bu anlamda üstün yetenekli çocukların erken yıllarda belirlenmesi; ev ortamlarının düzenlenmesi, eğitim programlarının hazırlanması, anne babanın ve öğretmenlerinin erken yıllarda bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesini sağlar. Aile, çocuğunun yetenek ve başarı gelişiminde öncelikli ve kritik bir pozisyonda bulunduğunu anlamalıdır. Aile içindeki uyumun ailenin destekleyici yaklaşımının ve ailenin okul etkinliğine katılımındaki çeşitliliğinin çocuğun okul başarısı üzerinde önemli etkileri vardır (MEB,2013b:48)

Üstün yetenekli çocukların fark edilmesinde aileden sonra en önemli kişiler ise öğretmenlerdir. Özel Yetenekli Bireyler Strateji Ve Uygulama Planında, İlkokul döneminde öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda eğitimlerinin başlaması çok önemlidir. Eğitim sürecinde göz önüne alınacak yetenekler; genel zihinsel yetenek, özel akademik yetenek, liderlik, yaratıcılık, görsel ve işitsel sanatlar ve psiko-motor yetenekler şeklinde sınıflandırılabilir. Bu düzeyde, öğrencilerin kendi akranları ile ayrıştırılmaması, hangi alanda/alanlarda yetenekli olduğu belirlenen öğrencilerin buldukları okulda akranları ile birlikte okulun ve bölgenin koşullarına bağlı olarak, hafta içi ve/veya hafta sonu, yetenekleri doğrultusunda destek eğitim almalarının sağlanması gereklidir (MEB,2013a:25).

Üstün yetenekli öğrenciler, farklı bir öğrenme tarzına sahip olup, onların ihtiyaçlarına göre eğitim ve öğretim yapılmalıdır Sınıf öğretmenleri, üstün yetenekli öğrencileri belirlerken bu öğrencilerin davranış ve yeteneklerini iyi gözlemlemeleri gerekir.

Üstün Yetenekliler Ve Eğitim Komisyon Raporunda, genel olarak üstün yetenekli çocukların ortak özelliklerini, gelişiminin tüm alanlarında yaşıtlarının ilerisinde olma, öğrenme ve bilgiye sürekli açlık duyma, merak, kelime hazinesinin zengin olması, çabuk öğrenme, kavram ve akılda saklama, genelleme ve soyutlama yaparak elindeki bilgiyi diğer alanlara aktarma, niteliksel olarak farklı problem çözme ve öğrenme stratejileri kullanma, ilgisiz gibi görünen işlemler arasında ilgi kurma, yaratıcılık, bağımsız çalışma, kararlılık ve sebat karşılardakinin duygu, düşünce ve ihtiyaçlarına vb. duyarlı olma, kendini açık seçik ifade etme, espri yeteneği, kendini inceleyip, öz eleştiri yapma vb. şeklinde açıklamaktadır(Şirin vd.,2004:483).

Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi, diğer öğrencilerin eğitimine kıyasla daha özel bir yaklaşım gerektirir. Bu öğrenciler, diğer öğrencilere göre daha hızlı öğrenme yeteneklerine ve daha yüksek bir zekâ potansiyeline sahiptirler. Üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde dikkate alınması gereken bazı noktalar vardır.

Farklılaştırma: Özel Yetenekli Öğrenciler İçin Destek Eğitim Odaları Kılavuzunda, içeriğin birbirinden bağımsız üniteler yerine, geniş kapsamlı tartışma konuları, temalar veya sorulara

dayandırılmasıdır. Ele alınan içerik; sosyal bilimler, matematik, Türkçe, fen bilimleri gibi çeşitli disiplinler açısından değerlendirilmelidir. Farklılaştırma çalışmalarında, öğrencinin ilgi alanı dikkate alınmalı, öğrenci tarafından seçilmiş konunun derinlemesine öğrenimine imkân sağlanmalıdır. Bilgi yükü yerine bilgi kazanma süreçlerine önem verilmelidir. Araştırmacılık, keşif, inceleme ile karmaşık ve soyut düşünme üzerinde durulmalı; analiz, sentez, değerlendirme yapma gibi üst düzey düşünme becerilerinin geliştirilmesine çalışılmalıdır (MEB,2016:11).

Zenginleştirme: özel yeteneklilerin eğitiminde kullanılan önemli stratejilerden bir diğeridir. Olağan gelişim gösteren akranlarıyla birlikte öğrenim gören öğrencilerin özel gereksinimlerine yönelik program çeşitlendirilmesi ve zenginleştirilmesi yoluyla yapılan uygulamalardır. Zenginleştirme aynı zamanda eğitim olanaklarını ve süreçlerini öğretim programlarının ötesine taşımak amacıyla kullanılan eğitimi farklılaştırma stratejisidir. Bu strateji ile öğretim programının genişletilmesi ve derinleştirilmesi, eğitim materyallerinin çeşitlendirilmesi, içeriğin zenginleştirilmesi, yaratıcılık, eleştirel düşünme, problem çözme ve iletişim gibi becerileri geliştirecek şekilde sürecin ve ürünün zenginleştirilmesi sağlanır. Özel yetenekli öğrencilerin eğitimleri ile ilgili mevcut uygulamalardan hangisinin daha yararlı olduğu konusunda kesin bir fikir birliği yoktur. Ancak hızlandırma, zenginleştirmeye göre ekonomikliği ve pratikliği bakımından daha çok tercih edilirken zenginleştirme ise düşünme becerilerinin kazandırılması ve akademik kazanımlar yönünden daha çok tercih görmektedir (Çitil, Sak,2020:117).

Hızlandırma; Bu eğitim modelinde İki farklı uygulama bulunmaktadır:

1- Erken Başlama: Bu tür uygulamanın gerçekleştirilmesinde, öğrencinin zekâ bölümünün (IQ) 130 olması, kesme, yapıştırma, resim yapma, yazma gibi etkinliklerde önem kazanan el-göz koordinasyonunun iyi gelişmiş olması, okuma olgunluğuna ulaşmış olması, bu olgunluğu sosyal ve duygusal alanlarda da gösterebilmesi, sağlık açısından bir probleminin olmaması ve fiziksel gelişim açısından sınıf arkadaşlarından çok küçük kalmaması önemlidir (Dönmez,2010:291).

2-Sınıf Atlama: Çocuk okula başladıktan sonra, okul başarısına, uzman görüşlerine ve psikometri ölçüm sonuçlarına göre, öğrenim ve zekâ düzeylerine uygun bir ya da iki üst sınıfa atlatılarak yapılan bir uygulamadır. Bu yöntemle çocuğun öğrenme hızına uygun bir hızlandırma yapılarak

akademik gelişmesi sağlanabilir. Bu uygulamanın en sakıncalı yanı, çocuğun sadece zihinsel gelişimini, düzeyini ve bilgisini dikkate alarak onu kendi akranlarından ayırıp yaşça daha büyüklerin, bedensel ve duygusal gelişim açısından farklı olanların yanında eğitmeye zorlamasıdır. Bu yöntemle üstün veya özel yetenekli bir çocuk, dört yıllık öğrenimi üç ya da daha az zamanda tamamlayabilir. Bu önlem özellikle Terman Araştırma Grubu'nda (Amerikalı psikolog) ve ondan sonra oldukça yaygın kullanılmaya başlanmış ancak yukarıda değinilen temel sakıncasından sonra ve özellikle ilköğretimde yapılan sınıf atlatmada öğrencilerin bilgileri arasındaki boşlukları doldurmada gösterdikleri başarısızlık nedeniyle sınırlandırılmıştır. Araştırma sonuçları bu uygulamanın ortaöğretimde ve özellikle üniversitede uygulanmasının söz konusu sakıncaları ortadan kaldıracabileceği ve iyi sonuçlar alınabileceğini belirtmektedirler. Bu uygulama, özel program, araç-gereç, personel ve mekân gerektirmediği için pahalı olmayan bir eğitim önlemi olarak değerlendirilmektedir (Özbay,2013:80).

Gruplaştırma: Gruplama özel yetenekliler eğitiminde sıklıkla kullanılan stratejilerden biridir ve hızlandırmada olduğu gibi gruplamada da farklı uygulamalar vardır. Bütün öğrencilerin aynı hızda öğrenmediklerini yahut aynı şeylere ilgi duymadıklarını biliyoruz, bu da eğitim programlarına ve uygulama şekillerine müdahale edilmesini gerektiriyor. Gruplama uygulamaları bunu yapmanın yollarından bir tanesidir (Kanlı,2021:69).

Gruplama Yetenekleri yönünden benzer özellikler gösteren çocukların, birlikte çalışabilmeleri için sınıf içi veya sınıf dışı uzun veya kısa süreli çeşitli gruplamalar yapılmasıdır. Tam gün homojen sınıflar, bu grup altında özel sınıflar ve özel okullar sayılabilir. Bunlar sanat, matematik, fen, iş ve ticaret becerilerine ilişkin alanlarda uzmanlaşmış öğretim veren okullardır.

Tam gün heterojen sınıflar, bu uygulamada, normal örgün eğitim sınıflarında seviye grupları oluşturularak öğrencinin sınıfından ayrılmadan çalışma yapması sağlanır. Yarım gün veya geçici gruplamalar, bu tür programlar, üstün yetenekli çocukların, haftada bir öğleden sonra iki üç saatliğine normal sınıflarından ayrılarak, üstünlerin eğitimi konusun da uzman bir öğretmenin veya koordinatör bir eğitimcinin denetiminde zenginleştirme etkinliklerine katılması şeklinde uygulanır. Yarım gün özel sınıflar, özel sınıflar tam gün olduğu gibi, yarım gün veya daha fazla zamanın geçirildiği sınıflar şeklinde düzenlenebilir. Okul içinde okulda ise, bu uygulamada, bütün okul, okul içinde okul kavramına göre düzenlenmiştir. Bu düzenlemede, çevredeki üstün yetenekli

çocuklar, normal çocuklara da eğitim öğretim hizmeti veren bir okula devam ederler. Günün bir bölümünü özel eğitim öğretmenlerinin ders verdiği özel sınıflarda, diğer kısmını ise, normal gelişim gösteren arkadaşlarıyla beden eğitimi, sanat uygulamaları gibi dersleri birlikte alarak geçirirler (Dönmez,2010:292)

Sınıf öğretmenleri, üstün yetenekli öğrencilerine farklı ödevler ve proje seçenekleri vererek, öğrencilerin ilgi alanlarıyla güçlü yönlerini ortaya çıkarabilir. Bu öğrenciler için gerekli eğitim materyalleri seçerek daha zorlayıcı sınavlar hazırlayıp ve ayrıca doğa gezileri, beceri atölyeleri gibi etkinliklerle de destekleyici çalışmalar yapabilir.

Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Gelişimi

Üstün yetenekli öğrenciler diğer öğrencilere göre öğretmenlerinin tutumlarından daha fazla etkilenebilmektedirler. Bu öğrencilerin öğretmenlerinin, tüm iyi öğretmenlerin sahip oldukları niteliklere sahip olmalarının yanında branşlarında uzmanlaşmış, üstün zekâlıların özellikleri, bu öğrencilerin eğitiminde kullanılan modeller, stratejiler, yöntemler ve teknikler hakkında derin bilgiye de sahip olmaları gerekmektedir (Akt. Bekler,2015).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Komisyonunda alınan kararlarda, günümüz eğitim bilimi yaklaşımlarına göre, öğretmenin eğitim ortamındaki rolü “öğrenen ile öğrenen” olmalıdır. Bu rol değişiminin gereklerine ve üstün yetenekli çocuk özelliklerine paralel olarak öğretmenlerin; Yenilikçi, değişime ve öğrenmeye açık olma, teknolojik gelişmeleri izleme, esnek, bireysel farklılıklara duyarlı olma, etkili iletişim, problem çözme, empati, espri yapma-anlama becerileri vb. kişisel özelliklere sahip olması beklenmektedir (TBMM,2012:154).

Öğretmenlik mesleği, sadece bilgi aktarmak değil aynı zamanda öğrencilerin gelişimlerine katkı sağlama, onları yönlendirme, etkileme ve örnek olma işidir. Bu nedenle öğretmenlerin kişisel gelişimleri yanında mesleki alanlarındaki tecrübeleri de çok önemlidir.2012 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi Komisyonunda alınan kararlarda, mesleki alanda ise öğretmenlerin;

Mesleki gelişimini destekleyici çalışmaları izleme, öğrenme-öğretme ve ölçme-değerlendirme sürecinde bireysel özellikleri dikkate alma, eğitim/öğretim programları ve öğrenme ortamlarını öğrenci ihtiyaçlarına göre düzenleme ve zenginleştirme/farklılaştırma, bilgi-iletişim teknolojilerini kullanma, mesleki bilgi ve deneyimlerini paylaşma, öğrencinin bireysel ilgi ve yeteneklerini ortaya koyma fırsatı sunan sınıf iklimi oluşturma gibi mesleki özelliklere de sahip olması beklenmektedir (TBMM,2012:154).

Üstün yetenekli çocuklar, potansiyel açıdan diğer sınıf arkadaşlarından öğrenme hızı, öğrenme derinliği ve sahip oldukları ilgiler bakımından farklıdırlar. Dolayısıyla üstün yetenekli çocuklara tam bir eğitim hizmeti verebilmek için hangi kademedede olursa olsun öğretmenlerin öncelikle bu çocuklara ilişkin olarak temel bir takım bilgiye sahip olmaları gerekir (Dağlıoğlu 2010:72).

Bilmediği konulara ilişkin sunum yapması ya da rehberlik yapması çağcıl öğretmen profiline ters düşmektedir. Bu anlamda öğretmenin uzmanlık yönüne hitap eden konularda söz sahibi olması görüş ve düşüncelerini sağlam bir şekilde ifade etmesi beklenir. Aksi takdirde öğretmenin alan uzmanlığının zayıf olması öğrenci karşısında zor duruma düşürebilir (Dilci,2012:169).

Üstün Yetenekli Öğrencilerin Tanılamasındaki Süreçler

Üstün yetenekli öğrencilerin tanılanma sürecinde, okul öncesi öğretmenlerine ve sonrasında ise sınıf öğretmenlerine önemli görevler düşmektedir. Sınıf öğretmenleri, sınıflarında bulunan özel yetenekli öğrencilerin, mevcut yeteneklerini fark etmeli ve bu yeteneklerini geliştirmek için iyi bir yönlendirme yapmaları gerekmektedir. Eğer sınıf öğretmenin mesleki alanındaki hâkimiyeti zayıfsa, üstün yetenekli öğrencileri belirleyemeyecek ve bu öğrencilerin fark edilemeden eğitim süreçlerini tamamlamalarına neden olacaklardır.

Özel Yetenekli Bireylerin Strateji Ve Uygulama Planında, okul öncesi öğretmenleri tarafından üstün yetenekli öğrenciler Rehberlik ve Araştırma Merkezlerine (RAM) yönlendirilebilir. Burada uygulanan gelişim testleri sonrasında elde edilen profilde yer alan çocuğun güçlü ve zayıf yönleri belirlenerek özellikleri doğrultusunda eğitim verilmelidir. Bunlara ek olarak, okul öncesine devam

eden çocuklara yönelik buldukları kurumlarda yetenekleri doğrultusunda zenginleştirme programı uygulanabilir (MEB,2013a:24).

Üstün yetenekli çocukların eğitim hayatına başlamasıyla beraber, sınıf öğretmenlerinin bu öğrencileri tanıyıp, onların yetenekleri doğrultusunda eğitimlerine başlaması çok önemlidir.

Özel Yetenekli Bireylerin Strateji Ve Uygulama Planı'na göre, eğitim sürecinde göz önüne alınacak yetenekler; genel zihinsel yetenek, özel akademik yetenek, liderlik, yaratıcılık, görsel ve işitsel sanatlar ve psiko-motor şeklinde sınıflandırılabilir. Bu düzeyde, öğrencilerin kendi akranları ile ayrıştırılmaması, hangi alanda/alanlarda yetenekli olduğu belirlenen öğrencilerin buldukları okulda akranları ile birlikte okulun ve bölgenin koşullarına bağlı olarak, hafta içi ve/veya hafta sonu, yetenekleri doğrultusunda destek eğitim almalarının sağlanması gereklidir. Özel yetenekli öğrencinin okulu/kurumu tarafından ona ait bir "Ürün Seçki Dosyası" (ÜSD)" hazırlanmalıdır (MEB,2013a:25).

Ülkemizde okul eğitimi dışında, üstün zekâlı ve yetenekli çocukların eğitim aldıkları kurumların en başında Bilim ve Sanat Merkezleri gelmektedir. BİLSEM' den 1994 yılında kuruluşundan itibaren Türkiye'de üstün yeteneklilerin eğitimi alanında önemli bir boşluğu doldurmaya yönelik bir girişimdir. Bu kurumların temel işlevi üstün ve özel yetenekli çocukların eğitim ihtiyaçlarının karşılanması yanında, duygusal ve sosyal ihtiyaçlarının da ihmal edilmesinin önüne geçmektir (Özbay,2013:87).

Ülkemizde birçok ilimizde Bilim ve Sanat Merkezi bulunmaktadır. Bu sistemde, üstün yetenekli öğrenciler okul çıkış saatlerinde veya hafta sonlarında Bilim ve Sanat Merkezi'ne giderek eğitimlerine devam etmektedirler.

Bu modelin en büyük avantajlarından biri, çocukların kendi okullarından, arkadaşlarından soyutlanmamalarıdır. Okul dışındaki saatlerde Bilim ve Sanat Merkezi'nde eğitimini sürdürürken; toplum bireylerini zihinsel, sosyal, kültürel ve duygusal açıdan tanıyabilme olanağına sahip olabilmektedirler. Üstün yetenekli çocuklar, toplumla çalışma, üretme olanağına sahip

olmaktadırlar. Toplumla bütünleşen ve farklılığının bilincinde olan, farklılığını insanlık adına geliştiren bireyler olarak yetiştirilmektedirler (Dönmez, 2010:298).

2012 yılındaki Türkiye Büyük Millet Meclisi Komisyonunda alınan kararlara göre, Bilim ve Sanat Merkezlerinde tanılama ile ilgili işlemler Merkez Tanılama Komisyonu tarafından yürütülmektedir. BİLSEM, il ve ilçe millî eğitim müdürlükleri aracılığıyla il bünyesinde yer alan bütün resmî ve özel okullara tanılama yapılacak sınıf seviyesi ve ilgili işlemleri duyurur. Sınıf öğretmenleri, sınıfta akranlarına göre farklı özellikler gösterdiğini gözlemlediği öğrencileri Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan gözlem formlarını doldurarak aday gösterir. Ön Değerlendirme, Aday gösterilen öğrencilerin gözlem formları BİLSEM Tanılama Komisyonu tarafından değerlendirilir. Grup Tarama, Ön değerlendirme sonucunda grup taramasına girmesi uygun görülen öğrenciler, BİLSEM Yürütme Kurulunun belirlediği tarihlerde, belirlenen ölçme araçları ile grup taramasına alınır. Bireysel inceleme ise, Grup taramasında yeterli performans gösteren öğrenciler standart ölçme araçları ile bireysel incelemeye alınır. Bireysel inceleme sonucuna göre üstün yetenekli olduğu belirlenen öğrenciler örgün eğitimlerine paralel olarak BİLSEM' lerde destek eğitim faaliyetlerine devam ederler (TBMM,2012:139).

Tebliğler Dergisinin, 2019 yılında yayınlanan Bilim ve Sanat Merkezlerine kayıtları yapılan öğrencilere BİLSEM yönergesine göre ise; uyum, destek eğitimi, bireysel yetenekleri fark ettirme, özel yetenekleri geliştirme, proje üretimi ve yönetimi eğitim programlarına alınırlar. Programları tamamlayan öğrencilere tamamladığı her programın sonunda BİLSEM müdürlüğünce “Program Tamamlama Belgesi verilir (MEB, 2019:400).

Özel yetenekli olarak tanılan öğrenciler okullarda olağan gelişim gösteren akranlarıyla aynı sınıfta öğrenimlerine devam ederler. Bu öğrencilere sunulan eğitim hizmetlerinden en üst düzeyde yararlanmaları amacıyla özel araç gereçler ile eğitim materyalleri sağlanarak oluşturulmuş eğitim ortamlarına destek eğitim odası denilmektedir. Bu odalarda bire bir eğitim görülebileceği gibi eğitim performansı aynı seviyede olan birkaç öğrenciye grup eğitimi de verilebilir. Özel yetenekli öğrencilerin yetenek alanları doğrultusunda takip ettikleri dersler destek eğitim odasında zenginleştirme ve hızlandırma yoluyla farklılaştırılarak verilir. Özel yetenekli öğrenci kendisi için hazırlanmış BEP' e göre bu odalarda destek eğitim alabilir. Bu programlar öğrencilerin devam

ettikleri örgün eğitim kurumlarında uygulanan öğretim programı ile bütünlük oluşturacak şekilde plânlanır ve yürütülür. İlkokul ve ortaokullardaki destek eğitim odalarında özel yetenekli öğrencilere eğitim vermek üzere üst kademelerde görev yapan alan öğretmenleri de görevlendirilebilir (Çitil, Sak,2020:122).

Ülkemizde BİLSEM' lerin dışında üstün yeteneklilere yönelik farklı eğitim düzeylerinde eğitim kurumları da mevcuttur. Bunlar arasında bazı önemli okul ve kurumlar ise, Beyazıt Ford Otosan İlköğretim Okulu, Tev İnanç Türkeş Lisesi (Tevitöl), Hasan ali Yücel Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Üstün Zekâlılar Öğretmenliği Lisans Programı, Anadolu Üniversitesi Üstün Yeteneklilerin Eğitimi Anabilim Dalı (Lisansüstü Eğitim), TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu)'dır (Özbay,2013:93).

Ayrıca Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 29. maddesine göre “Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitsel değerlendirme ve tanınması ile bu bireylere sunulan eğitimin niteliğini artırmak için araştırma, geliştirme, inceleme, uygulama ve izleme yapmak üzere” bir merkez ve okul açılacağı hükmü bulunmaktadır. ARGEM ortaokulu ve lisesi MEB'in yeni bir projesi olarak 2017-2018 eğitim-öğretim yılında İstanbul'da faaliyete başlamıştır. ARGEM özel yetenekli öğrenciler için açılmış ilk resmî ayrı okuldur. Doğal olarak bu okul yalnızca özel yetenekli öğrencilere hizmet vermektedir. Öğrencilerin tamamı okulda yatılı olarak öğrenime devam etmektedirler. Okulun öğrenci seçimi BİLSEM' lerden yapılmaktadır. BİLSEM 'lerde belli bir zekâ düzeyine sahip olan ya da BİLSEM öğretmenler kurulunca önerilen öğrenciler okulun öğrenci seçme sürecine dâhil olmaktadır. Okul orta ve lise kısımlarından oluştuğu için dördüncü ve sekizinci sınıftaki öğrenciler aday gösterilmektedir. Aday gösterilen öğrenciler her yıl yaz aylarında belirlenen bir dönemde okula çağrılmakta, burada atölyelere ve etkinliklere katılmakta ve belli kıstaslara göre değerlendirilmektedirler. Yapılan değerlendirmeler sonrasında başarılı bulunan öğrenciler okula kayıt hakkı kazanmaktadır. ARGEM 'de özel yetenekliler için özel olarak hazırlanmış, hızlandırılmış ve zenginleştirilmiş bir öğretim programı uygulanmaktadır. ARGEM okulları ülkemizde özel yetenekliler için ilk defa denenen ayrı bir okul projesi olarak özel eğitim sistemimizde yer almaya devam etmektedir (Çitil, Sak,2020:125) .

Fakat bazı çocuklarda, üstün zekâyâ dair özellikler görülemeyebilir ya da Bilsen sınavlarına girip başarısız olan çocuğun ileride üstün zekâlı olmayacağı anlamına gelmez.

Çocukken üstün zekâlılık işareti göstermeyen bireyler yetişkinliklerinde “dâhi” bile olabilirler. Üstün zekâlılığın çok farklı genetik bileşenlere dayalı olması farklı biçimlerde değişmelerine sebep olmaktadır. Bu nedenle karmaşık üstün zekâ türlerinin gelişimi basit üstün zekâ türlerinin gelişimlerine göre daha geç oluşabilir. Bu nedenledir ki zekâ ölçümleri hayatın bir noktasında ve sadece bir kez değil, sürekli bir şekilde yapılmalıdır. Aslında daha önemli olan zekânın bir ölçüme dayalı olmasından çok bireyin sergilediği performansın gözlenmesine dayalı eğitsel tanılama ile beraber yürütülmesidir (Kurnaz, Kaynar,2020:175).

Sonuç

İnsanlık tarihi boyunca bilimin; taş, demir ve tuncun işlenmesi ile başlayan süreci, zaman içerisinde buharın makinalarda kullanılması, elektriğin keşfedilmesiyle birlikte ilerleyen buluşlarla fabrikaların kurulmasına ve seri üretimlerin başlamasına neden olmuştur. Bu bilgi birikimi sanayi devrimi ile birlikte zaman içerisinde internetin kullanımı, yapay zekâ, 3D baskı teknolojisi, biyoteknoloji, nanoteknoloji, malzeme bilimi, sanal gerçeklik gibi disiplinlere evrildi. Bu disiplinlerin ürettiği ürünler ise, küresel bağlamda bir meta ve ihracat ürünü haline gelmiştir. Ulus devletlerinin yaşadığımız dijital çağa ayak uydurabilmek için ürettiği tüm politikalara ve çalışma süreçlerine dijital dönüşüm denilmektedir. Dijital dönüşüm devletlerin yaşadığı çağın gerisinde kalmamak diğer devletlerle rekabet edebilmek için büyük önem taşımaktadır. Bu dönüşümü sağlamak ve toplumun bilimde, sanatta yenilikçi çözümler bulabilmesi için bünyesinde barındırdığı iç dinamiklerinden faydalanması gerekmektedir. Bu iç dinamiklerin en önemli unsurlarından biri olan eğitim, içinde bulunduğumuz çağın gereği olarak bilimde sanatta ve teknoloji yarışında büyük bir rol almaktadır. Eğitimin en temel unsurlarından birisi de sınıf öğretmenleridir. Sınıf öğretmenleri sınıflarında bulunan üstün yetenekli öğrencileri tespit edebilmek ve mesleki eğitimleri içinde Milli Eğitim Bakanlığının, hazırladığı hizmet içi kurslar ve seminerlerden faydalanmalıdır. Bu eğitimi alan sınıf öğretmenleri ilk olarak sınıf ortamında, üstün yetenekli öğrencileri tespit etmeli akabinde bu öğrencilerin özel ihtiyaçlarını dikkate alarak, onları desteklemeli ve potansiyellerini tam olarak ortaya çıkarmaları için uygun bir

ortam sağlamalıdır. Bu öğrenciler eğitim sürecinde grup projelerine dâhil edilip, onlara etkinlikler düzenleyerek diğer öğrencilerle işbirliği yapması, liderlik ve becerilerinin ön plana çıkması sağlanmalıdır. Bu öğrencilerin arasındaki etki ve iş birliğini geliştirmek için ilgi alanlarına göre diğer üstün yetenekli öğrencilerle bir arada çalışmaları da önem taşımaktadır, Bu bağlamda sınıf öğretmenleri üstün yetenekli olduğunu düşündüğü öğrencileri, ilgi alanlarına göre tespit ederek Bilim ve Sanat Merkezleri sınavlarına yönlendirmesi gerekmektedir.

Kaynakça

Bekler,S.,2015.Üstün Zekâlı Ve Yetenekli Öğrencilerin Öğretmenlerinin Sahip Olması Gereken Özellikler, [https://www.ustunyeteneklicocuklar.com/ustun-zekali-ve-yetenekli-ogrencilerin-ogretmenlerinin-sahip-olmasi-gereken-ozellikler/\(10.01.2023\).](https://www.ustunyeteneklicocuklar.com/ustun-zekali-ve-yetenekli-ogrencilerin-ogretmenlerinin-sahip-olmasi-gereken-ozellikler/(10.01.2023).)

Bilgili,A.E.,2019.Özel Yetenekli Çocuğum Var,Kılıç,O.,Işık,Ş.,(Ed.),Özel Eğitim Ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü,Ankara,138 s.

Çitil,M.,Sak,U.,2020.Türkiye’de Özel Yetenekli Bireylere Yönelik Özel Eğitim Hizmetleri, Sak,U.,Toraman,S.(Ed.).Türkiye’de Özel Eğitim Hizmetleri, Tanıtıcı Yayınlar,Ankara.152s.

Dağlıoğlu,H.E.,2010.Üstün Yetenekli Çocukların Eğitiminde Öğretmen Yeterlikleri Ve Özellikleri, Millî Eğitim Dergisi,40(186),ss.72-84.

Dilci,T.,2012.Sınıf Öğretmenlerinin Öğrenme Ve Öğretme Sürecine İlişkin Yeterlilik Algıları, Millî Eğitim Dergisi Sayı,42(194),ss.166-183.

Dönmez,N.B.,2010.Özel Gereksinimli Çocuklar Ve Özel Eğitim, Baykoç,N. (Ed.), Özel Eğitim İçinde, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık,Ankara,608s.

Kanlı,E.,2021.Özel Yetenekli Bireylerin Özellikleri Ve Eğitimi,Köksal,M.S.,Barın,M.R.(ed.). Özel Yetenek Ve Bilsen’ler, Özel Eğitim Ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara,230s.

Kurnaz,A.,Kaynar,H.,2020.Üstün Zekâlı Ve Yetenekli Çocuklar Ve Eğitimleri İle İlgili En Çok Sorulan Sorular, Yeni Türkiye Dergisi Özel Yetenekliler Özel Sayısı - I,115,ss.175-206.

Özbay,Y.,2013.Üstün Yetenekli Çocuklar ve Aileleri, T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Yayınları,Ankara,134s.

TBMM.,2012.Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti ve Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarının Sağlanması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu,427s.

T.C.MEB.,2013a.Özel Yetenekli Bireyler Strateji Ve Uygulama Planı 2013 – 2017,Ankara,76s.

T.C.MEB.,2013b.Üstün Zekâlı Ve Yetenekli Çocukların Eğitimi 1. İstanbul Çalıştay Raporu,https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_04/11012911_altayraporuson26.03.2013.doc (15.01.2023).

T.C.MEB.,2019.Tebliğler Dergisi, Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi,82(2747),ss.392-419.

T.C.MEB.,2016.Özel Yetenekli Öğrenciler İçin Destek Eğitim Odaları Kılavuzu,Ankara,17s.

Şirin,R.M.,Kulaksızoğlu,A.,BilgiliA.E.,2004.Üstün Yetenekli Çocuklar (Seçilmiş Makaleler Kitabı), Üstün Yetenekliler Ve Eğitim Komisyon Raporu 1991, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul,ss.481-497.